

Legioonateatterin julmassa äänessä on outoa optimismia

Pertti Julkunen

Kajaanin baarien rasisti tapaa suomalaisen vanhuksen pyörätuoliin. Kirves on jo koholla. Eletään Kristian Smedsin Huutavan ääni korvessa –näytelmän toiseksi viimeistä minuuttia Legioonateatterissa Tampereella. Rasisti Mika muuttaa viime hetkellä mieltään ja sanoo, että "tän pidemmälle tää kohtaus ei täällä teatterilla jatku". Hän huomauttaa, että kohtaus jatkuu esityksen jälkeen, ehkä jo seuraavan kulman takana, kun katsojat lähtevät kotimatalle pimeään ja kylmään yöhön.

Väimöni ja minä lähdemme huhtikuun toiseksi viimeisen illan hämärään lämpimään. Kierrämme pahan kulman, mutta kohtaus ei jatku meidän nähtemme siinä. Kotona tulee oudokuttavan optimistinen olo ja hyvä mieli. Siihen ei tuntuisi olevan mitään aihetta. Ajatteleminen, että kohtaus jatkuu sosiaalialian leikatuissa laituksissa. Vanhuksia ei lopeteta kirveellä vaan heille tehdään jotakin pahempaa. Heitä kidutetaan huonolla hoidolla. Heiltä viedään ihmisarvoa. Kokoomuksen Päivi Linnanaukeen kielisi vähän aikaa sitten Koukuniemen vanhuksilta oikeuden kirjoittaa sanomalehteeseen. Mitenhän monessa muussa markkinavoiman hallitsemassa paikassa ihmisarvon ja perustuslain polkeminen jatkuu?

On outoa, että näiden kysymysten näytelmä herättää optimistisen mielen. Legioonateatterin julmaa esitystä tekee jostakin ihmeellisestä syystä mieli sanoa lempeäksi.

Jo vääryys vallan saapi

Huumori ja asiallisuus liittyvät Legioonateatterissa toisiinsa kuin sisäänhengitys ja uloshengitys. Mitä enemmän on asiaa sen vahvemmin puhkuu huumori. Väli vuosien klassikkotulkinnoissa henki kulki joskus aika vaatimattomasti keuhkojen yläkärjissä. Huutavan äänessä on palattu Legioonan legendaaristen alkuaikojen syviin vetoihin ja päättäväisiin puhalluksiin.

Antti Vierimaa on Mika. Hänen rukkassensa on maahanmuuttaja Abu. Miehen ja marionettirukkasen dialogit lyövät katsojan äimän käeksi. Voi perkele, miten nuoret ihmiset osaavat! Kirošana sopii Lars Levi Laestadiuksen hengessä tehdyn näytelmän muisteluksien. Olethan luenut, miten perkeleet ja keiturit piehtaroiivat miehen saarnoissa erämaassa!

Vierimaa on pienessä sa-

TEATTERI

Legioonateatteri, Tampere
Kristian Smeds: Huutavan ääni korvessa

Ohjaus: Marko Vartia – Musiikki: Markus Nokelainen – Valot: Jari Hirvonen – Ääni: Tomi Pohjonen – Puvut: Erika Supponen – Rooleissa: Mervi Lahikainen, Lotta Mikkonen, Ann-Mari Ohtamaa, Iina Korkiamäki, Aleksis Koskenalho, Antti Vierimaa, Timo Marttila, Markus Nokelainen

lissa aika ahdistava. Hän on mies, jolla ei ole "mielipiteitä, ei ajatuksia, ei analyysiä... ei vision visiota!" Hän on sellainen mies, jonka kansa emme halua olla missään tekemisissä ja jonka olemassaolo emme halua myöntää. "Visio" naurattaa meitä kyllä kovasti, mutta Mikan lähellä oleminen suorastaan pelottaa. Se on varmasti tarkoituksin. Teatteri on ahdas ja intiimi. Vierimaa karjuu ja tekee erinomaista ilmyötä noin puolen metrin päässä etupenkistä.

Legioonan näyttelijöiden äänessä on voimaa, mutta puhe ei artikuloitu aina täydellisesti. Kannattaisi tehdä teknisiä hengitysharjoituksia.

Näytelmässä on kolme Kiannon Punaisen viivan agitaattori Puntarpään inkarnaatiota. Lotta Mikkonen on niistä keskimmäinen, kahleiden kantaja. Hänen puheensa on kuuluvaa kuiskausta. Ääni leikkii huomoin hienoilla vivahteilla. Näytelmä on ajankohtaisista ajankohtaisista, mutta mukana on omituisia kansanomaisten huumorin häivähdyksiä kauan sitten men-

neiltä vuosikymmeniltä. Minä huomaan nauravani sekunnin murto-osan tarkkuudella samoissa kohdissa kuin katsomon parikymppiset, jumalaisen kauniit työt. On kuin jotakin hyvää ja yhteistä ilmestyisi jostakin kumman paikasta.

Ihmeitään julistaapi

Käsi kirjoitus alkaa virrellä 440. "Jo vääryys vallan saapi, se huutaa taivaaseen". Se poistettiin virsikirjasta vuonna 1986. "Minkähän takia", kysyy kansalainen Smedsin tekstissä. Arvattiinko, että paha aloittaa uutta juhlintaa. Katsoiko kirkko paremmaksi, että asiasta ei huudeltaisi taivaisiin?

Vuoden 1986 jälkeen tapahtui monenlaista. Neuvostoliitto teki itsemurhan 1991 ja vei mennessään ilkeitä tasapainoja, jotka tekivät myös hyvää ihmisille. Iiro Viinanen ahdisti Suomessa köyhiä "kuin käärme kiukussa". Legioonateatteri perustettiin 1993. Perustaja Virpi Koskela ja Timo Seppälä ajattelivat, että olisi hupaisaa miettiä, miten "valhe" voi jakaa niin pak-

susti "vallan päällä". Kristian Smeds allekirjoitti Huutavan äänen esipuheen 2003 Kajaanissa. Sen ongelmana on, että vallan päällä istuva valhe ei syö ainoastaan köyhän leipää, vaan myöskin parempien ihmisten vapauden ja yksilöllisyyden.

Smeds on tullut tunnetuksi myös hassuna ennustaja-ukkona. Hänen Kolmessa sissareissaan oli kohtaus, jossa pukuhuoneeseen tuli tieto, jonka mukaan koko teatteri pannaan kohta pakkolomalle. Vähän ajan päästä se tieto tuli. Huutavan äänessä Kajaanin baarien rasisti tekee kieroksen ulkomaalaisten kimppuun. Ja eivätkös Kainuun natsijuntit kohta päässet oitskoihin ulkomaalaisvainolleen. Se oli rivo vääryys Kajaania kohtaan. Me etelän lihaviin rintamaiden ihmisihän suorastaan rakastamme Kainuun somaa ja sitkeää pääkaupunkia.

Huutavan Kajaanin ensi-ilan jälkeen on alettu keskustella vakavasti armomurhasta. Meininkin on, että vanhuksat ajetaan hoitomeinon leikkauksilla toivotonmaan kuntoon ja tapetaan sitten. Kirveslinjalaisen Mikkan sanoma on siis mennyt perille. "Leikataan niin että tuntuu. Hujautetaan kertalaakista tädä meidän kaikkiin yhteinen firma nimeltä Suomi sinne voittajien kastiin, sinne ydinosaamisen ja innovaation kärkeen".

Mika sanoo kesken kirveen kohotuksen, että tässä hetkessä on "nyt jotain

aivan olennaista ja tärkeää. Tässä on nimittäin raja."

Teatterin ulkopuolella on alueita, joilla ei ole rajoja. Pääjohtaja Jorma Ollila kuljeksi niillä vaatimassa, että huippulahjakkaiden ydinosaajien, sellaisten kuin Jorma Ollilan, verotusta on kevennettävä. Ollila ei ole pikkurahan tarpeessa, vaan kyse on periaatteesta. Huipposajain hyväksi aiheutettu hätä ja kärsimys todistaa, miten tärkeää voittajien kastin puolesta uhrautuminen on. Huutavan äänen Tampereen harjoitusten aikana Ollila jalkautui lasten työ ja kiersi kouluissa kertomassa, miten vaikeaa ja tärkeää työtä hän tekee. Huono maku ei tunne rajoja, ei mitään rajoja.

Ja hurskaan pyynnöt täyty

Legioona aloitti Tampereen vanhoissa teollisuuskiinteistöissä. Ne olivat upeita paikkoja, joista nuorten harrastajateatteri tietysti kunnostuksen myötä syrjäytettiin. Nyt Legioona näyttelee 70-luvun ruokaravintola Savotan keittiössä. Oikeastaan sekin on upea paikka, tai ainakin paljon puhuva. Yleisökontakti on suurenmoinen. Mutta sehän ei ole tilan, vaan yleisön ja ensimben ansiota.

Huutavan ääni tekee optimistisen oloja jos siksi, että nuorten osaminen liikuttaa. Kaikki eivät ole edes kovin paatuneita harrastajia, mutta työssä on voimaa ja itseym-

märrystä. He tekevät vaativia monologeja ammattilaisien ottein.

Mutta julman näytelmän tuomassa hyvässä mielessä on muutakin. Katsoja uskoo elävästi, että jotkut tuntevat ja ajattelevat, jotkut puhuvat totta. Jotkut yrittävät ymmärtää. Yritys ei mene hukkaan, sillä nuori yleisö lähtee mukaan mietintään.

Hyvä maku ja lentävä mielikuvitus yhdistyvät Marko Vartian ohjaustyössä. Tulkintaa voi sanoa myös säästeliäiseksi. Smedsin tekstissä murskataan neljä nekerinpäätä esittävää kookospähkinää. Legioona tyytyy yhteen. Kässärissä mäiskitään aivoja esittäviä meloneja vesurilla. Lavalla melonit jätetään rauhaan ja aivoihin kurkistetaan korvan kautta. Säästeliäisyyden taustalla ei ole ainoastaan hyviä esteettisiä valintoja vaan myöskin talouden realiteetteja.

Emeritusprofessori Antti Eskola sai oman merkityksensä pohdintaan Kulttuurirahastolta isomman apurahan kuin koko Legioonateatteri näytelmiinsä. Eskola siis ottaa virkavapaata eläkkeestä ja kirjoittaa toimeentulohuolista ja muista töistä vapautettuna kirjan, jossa pohtii Eskolan merkitystä. Se on hyvä merkki. Ehkä teatterin toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa nyt, kun köyhiempien työmahdollisuudet on turvattu ja merkittävät asiat on pian pohdittu.

Legioonateatteri

Legioonateatterin tulkinna Kristian Smedsin näytelmästä Huutavan ääni korvessa on voimaa ja itseymmärrystä.